

Κατεργασία του μαλλιού

1. Πλύσιμο. Το μαλλί μέχρι να γίνει κλωστή έπρεπε πρώτα να πλυθεί. Το ζεμάτιζαν με χλιαρό προς το βραστό νερό, δηλαδή το νερό μόλις άρχιζε να κάνει τις πρώτες φυσαλίδες γύρω στο χείλος του δοχείου. Το έβαζαν μέσα σε ξύλινη σκάφη και έχυναν λίγο λίγο το ζεματιστό νερό, το πατούσαν καλά για να μουσκέψει και το άφηναν ως την επόμενη ημέρα. Αφού κρύωνε η νοικοκυρά το έπαιρνε λίγο λίγο από τη μια άκρη της σκάφης και το μετέφερε στην άλλη, καθαρίζοντάς το προσεκτικά από τ'άγκάθια και ότι άλλο ήταν μπλεγμένο μέσα του. Κατόπιν το έπλενε με πολλά κρύα νερά έως ότου καθάριζε τόσο, ώστε το τελευταίο νερό να είναι καθαρό όπως το πρώτο. Η εργασία αυτή είτε γινόταν στο σπίτι είτε στο ποτάμι. Μάζευαν το μαλλί σε δυο καλάθια, τα φόρτωναν στο γαϊδούρι και πρωί πρωί πήγαιναν στο ποτάμι να το πλύνουν. Πάνω σε τρεις πέτρες που χρησίμευαν σαν πυρωστιά έβαζαν ένα μπακιρένιο καζανάκι και αφού τίναζαν το μαλλί για να μαλακώσει το έβαζαν μέσα στο καζανάκι ρίχνοντας το ζεστό νερό πάνω στο μαλλί και ανακατεύοντάς το για να βγει η βρώμα του. Αφού το έπλεναν με ένα ακόμη ζεστό νερό το έβαζαν στο καλάθι για να στραγγίσει και να κρυώσει καλά. Όταν κρύωνε έβαζαν το καλάθι με το μαλλί μέσα στο ποτάμι, το έπλεναν και το ξετίναζαν ώσπου να γίνει αφράτο. Αφού στράγγιζαν τα νερά γύριζαν πίσω στο σπίτι.

2. Στέγνωμα. Αφού άφηναν το μαλλί μια δυο ημέρες μέσα στα καλάθια και το ξετίναζαν τρεις φορές την ημέρα για να μαλακώσει το άπλωναν σε φράχτες που είχαν στην αυλή ή σε απλωμένο σχοινί μέσα στο κελάρι για να στεγνώσει στον ίσκιο και να μή γίνει κετσές.

3. Αλλέγραιμα. Αφού έστρωναν μια φάθα καταγής έβαζαν στη μέση το στεγνό μαλλί και έβγαζαν τα μποθυπούκια κάτι κόμπους που σχηματίζονταν μέσα του ή μικρά σκουπιδάκια /άχυρα-αγκαθάκια/. Η εργασία αυτή γινόταν με το χέρι. Έτσι το μαλλί γινόταν πιο αφράτο.

4. Λανάρισμα. Για το λανάρισμα υπήρχαν δυο βασικά εργαλεία, τα λανάρια. Ένα μικρό που έμοιαζε σαν μικρό και ψηλό γεφύρι στηριγμένο σε οριζόντια βάση με τόσο άνοιγμα όσο να χωράει το ένα πόδι για να στηρίζεται όταν κάθετα η νοικοκυρά. Στην κορυφή του είχε μεγάλες βελόνες έως 10 πόντους δυο σειρές και κοντά η μία με την άλλη. Εδώ το λανάρισμα γινόταν περιποιημένα και τραβούσαν κλωστή στημόνι. Η νοικοκυρά έβαζε μικρά μικρά κομμάτια μαλλί στις βελόνες και με τα δυο χέρια τραβούσε πότε από το ένα μέρος και πότε από το άλλο και το ξανάμπηγε. Αυτό γινόταν πολλές φορές μέχρι να γίνει αφράτο. Ύστερα πιάνοντας γερά το λανάρι τραβούσε με το ένα χέρι συνέχεια το μαλλί χωρίς να το κόψει και έκανε τις απάλες, το ίδιο και από το άλλο. Το άλλο μαλλί που έμενε στο λανάρι ήταν κοντό και άχρηστο για καλή κλωστή, αυτό το έλεγαν τσπίδια. Αυτά τα έγνεθαν και έκαναν μαξιλάρια για να κάθονται κάτω. Τις απάλες αυτές που έκαναν πολλές, τις έστρωναν 5-6 κάτω και επάνω σ'αυτές έβαζαν σταυρωτά άλλες κομμένες στη μέση. Τις τύλιγαν σφιχτά τόσο όσο να μπορεί να βγαίνει η κλωστή, το στημόνι. Για το υφάδι η κλωστή ετοιμαζόταν σε άλλο εργαλείο, το λαναρούδι. Αυτό ήταν λανάρι που έμοιαζε με τετράγωνο γεφύρι στηριγμένο στην άκρη μιας πλατειάς σανίδας και στο υπόλοιπο μέρος που έμενε καθόταν η νοικοκυρά. Η επιφάνεια του τετραγώνου ήταν γεμάτη από πυκνά πυκνά βελονάκια. Το μαλλί που έβγαλνε από το λανάρι αυτό το έλεγαν τουλούπες. /τλούπες/.

5. Γνέσιμο. Τις τλούπες αυτές τις έγνεθαν στη μαλλόροκα που έμοιαζε σαν Ψ. Τις περνούσαν στο μεσαίο ξύλο. Από τη ρόκα αυτή τραβούσαν την κλωστή. Οι γυναίκες έπαιρναν ένα στενό κουρελάκι και μιά παραμάνα για θηλιά και την έβαζαν στη λιμαρά τους. Περνούσαν τη μαλλόροκα πρώτα από τη θηλιά και ύστερα από το ζωνάρι. Περνούσαν το σφοντήλι στο αδράχτι σάλιωναν λίγο την κόκα του αδραχτιού για να κολλήσει το μαλλί και άρχιζαν να γνέθουν. Όλη την ημέρα γέμιζαν περίπου 3 αδράχτια. Το σφοντήλι ήταν ξύλινο, πέτρινο ή από κεραμίδι που από το βάρος στρίφονταν μόνη της η κλωστή. Επειδή η κλωστή ήταν χοντρή και γέμιζε γρήγορα το αδράχτι, γιαυτό τη μάζευαν σε κουβάρια. Τα κορίτσια μαζεύονταν παρέες παρέες και συναγωνίζονταν ποιά θα κάνει περισσότερα κουβάρια. Κάποια δε γριά κοντά τους τους έδειχνε πως να τραβούνε την κλωστή πως να σηκώνουν τα χέρια, πως να στρίφουν και τους έλεγε και το παρακάτω τραγούδι :

Γνέθιτει βιργούλιζουμ'τα ψηλά τα γνέματα
κι τα τσιντζιλιάρκα
κι όποιους κόψει την κλουστή τ'
κούτσουρου του χέρι τ'καλάμι του πουδάρι τ'
κι μπαμπούρ η κώλους τ'.

Με τη χοντρή αυτή κλωστή ύφαιναν τα λεγόμενα "σιγκούνια". Χονδρά μάλλινα που τα έδιναν κυρίως χρώμα μαύρο ή καφέ. Οι μπογιές και τα χρώματα ήταν τελείως άγνωστα. Τη βαφή αυτή την έκαναν μόνες τους οι γυναίκες. Το μαύρο από φλούδες μεσιάς ή σκλήθρου ή κάτι πλατιά φύλλα που τα έλεγαν "βρουμόφλα". Αυτά τα έβραζαν πολύ, στράγγιζε το ζουμί, έριχναν μέσα καράμπογια και αφού μούσκευαν το πανί σε χλιαρό νερό για να πάρει καλή βαφή το έβραζαν μέσα στο μίγμα αυτό και το έβραζαν πολλές ώρες ώσπου το μερί του μίγματος έμεινε άχρωμο. Την εποχή αυτή τα "σιγκούνια" δεν είχαν ποικιλία χρωμάτων διότι το ύφασμα ήταν χοντρό και δεν επιδέχονταν χρώματα. Οι άνδρες είχαν τα "σιαλβάρια", τα "πουτούρια" σαν Κρητικές βράκες λίγο στενότερες προς τα κάτω με χρώμα μαύρο.

Το βαμβάκι το έγνεθαν στην απλή ρόκα και χονδρό όπως το μαλλί. Το άνοιγμά του όμως γινόταν διαφορετικά. Εδώ το λανάρι δεν είχε θέση. Τη θέση του έπαιρνε το δοξάρι. Αυτό ήταν ένα μεγάλο τόξο με την κίρδα /χορδή/ σαν του βιολιού, αλλά χονδρή που την έκαναν μόνες οι γυναίκες από έντερα προβάτου. Η εργασία αυτή γινόταν πολλές ημέρες συνέχεια και χρειαζόταν πολύ προσοχή και κόπος μεγάλος. Μέσα στο κελάρι ή στο δωμάτιο που κάθονταν έκαναν το άνοιγμα του βαμβακιού το "στοίβαγμα".

Έβαζαν λίγο λίγο βαμβάκι επάνω, ακουμπούσαν την τεντωμένη κόρδα με ένα άλλο εργαλείο μικρό, το "λαγούδ'", έπιαναν την κόρδα και την τίνιζαν, η κόρδα έπιανε λίγο λίγο το βαμβάκι και το τίνιζε έτσι ώστε φαινόταν σαν να χιόνιζε. Με μια περιποιημένη βεργούλα το μάζευε και το ξανάβαζε στη θέση κάτω από την κόρδα. Ήθελε πολύ προσοχή και τέχνη η εργασία αυτή γιατί αλλιώς έφευγε το βαμβάκι σαν χιονοστιβάδες στον αέρα /μουχώδεις/ γιυτό γινόταν σε κλειστό χώρο. Τώρα η κλωστή μάλλινη ή βαμβακερή για να φτάσει να γίνει ύφασμα, έπρεπε να προηγηθούν διάφορα στάδια προεργασίας δύσκολα, πολύπλοκα και με απαραίτητο βοηθό.

Γιαυτό όταν μια νύφη βρισκόταν μακριά από τη μάνα της και ήθελε να βάλει πανί να υφάνει /να συντιμίσ', να ετοιμάσει: πανί όπως έλεγαν το σκεφτόταν πολύ κι έλεγε αναστενάζοντας: " άχ ν'άχα μάνα στυγύφανσ' κι άδιρφή στην ξύφανσ' ". Διότι μόνο η μάνα θα έδινε οδηγίες στην κόρη χωρίς να νευριάζει. Γιαυτό, και οι γριές έλεγαν: " τα ράμματα γηράματα " Τόσο δύσκολη δουλειά ήταν.

Τα στάδια πριν την ύφανση

1. Το τυλιγάδιασμα. Το τυλιγάδι ήταν μέτρο και κάθε νοικοκυρά ήξερε από τα τυλιγάδια πόσα μέτρα μπορεί να τραβήξει το πανί της σε μήκος. Το φάρδος το κανόνιζε στο χτένι. Έδώ ήταν ορισμένα διαστήματα που τα έλεγαν πάσματα. Το κάθε πάσμα είχε 30 θύρες. Γιαυτό έλεγαν το τράβηξα τόσα πάσματα 6 ή 7 για πολύ στενά πανιά 27 με 30 για πλατειά ή σε πόντους πάνω από 75 εκατοστά του μέτρου. Οι πιο πεπειραμένες κανόνιζαν το μήκος και με τα αδράχτια. Γέμιζαν ένα αδράχτι, το μετρούσαν και με το μάτι γέμιζαν και τα άλλα χωρίς να πέφτουν έξω και πολύ.
2. Το ζεμάτισμα. Μόλις τελειώνει το τυλιγάδιασμα βράζουμε σε χάλκινο δοχείο νερό και χώνουμε τη μια άκρη από το τυλιγάδι μέσα. Μετά ρίχνουμε καυτό νερό πάνω στο τυλιγαδιασμένο νήμα όσο να μουσκέψει όλο καλά. Το ίδιο κάνουμε και με την άλλη άκρη του τυλιγαδιού. Όταν όλο το νήμα μουσκέψει καλά κρεμούμε τα τυλιγάδια σε σύρμα στην αυλή για να στεγνώσει το νήμα καλά μια και χρησιμοποιηθεί για στημόνι και πρέπει να είναι τεζαρισμένο.
3. Καλάμισμα. Το νήμα όπως ήταν θηλές το μάζευαν στα καλάμια. Αυτά καθόριζαν καλύτερα το μήκος και το πλάτος του υφάσματος. Το καλάμισμα γινόταν ως εξής: Έβγαζαν το νήμα από τα τυλιγάδια, άπλωναν μια φάθα στην αυλή και έπαιρναν τις μικρές ανέμες. Έβαζαν επάνω μια θηλιά και έβρισκαν την άκρη της. Έβαζαν τα ροδάνια δεξιά, αριστερά τη μικρή ανέμη και έπαιρναν κοντά τους το πανέρι με τα καλάμια. Περνούσαν το πρώτο καλάμι στη σιδερόβεργα της ροδάνης και έδεναν την άκρη της κλωστής στο σφονδύλι της σιδερόβεργας για να μη γυρνάει στα άδεια. Περνούσαν τη χορδή της ροδάνης από το σφονδύλι της σιδερόβεργας και τη σταύρωναν για να μαζεύεται γρήγορα και καλά το νήμα. Με το αριστερό χέρι κρατούσαν ένα καλάμι για να περνάει από πάνω η κλωστή και να μή της κόβει τα δάκτυλα. Με το δεξί χέρι γυρνούσαν το χερούλι της ροδάνης ώσπου να γεμίσει το καλάμι. Σε μια δυο ώρες το καλάμισμα τελείωνε.
4. Το γίδιασμα/διάσιμο/. Έδώ έπρεπε να υπάρχουν όσα καλάμια τόσες βελόνες. Τις βελόνες τις προμηθεύονταν από τους γύφτους, δίνοντάς τους για να τις αγοράσουν φωμί, ξερά φασόλια, καλαμπόκια, αλεύρι. Επίσης έπρεπε να υπάρχουν τα παλούκια/πάσαλοι/, ξύλινα στην αρχή κυρίως από βέργες κρανιάς και κατόπιν σιδερένια. Υπήρχαν τα "μπουρλίδια", μικρά κομματάκια συνήθως από ξερά νεροκολόκυθα που τα έβαζαν κάτω από τις βελόνες για να γυρίζουν εύκολα τα καλάμια κατά το τράβηγμα της κλωστής. Τα κομματάκια αυτά επειδή έμοιαζαν με τα κομμάτια του κρανίου τα έλεγαν "καραμπάτσια" από την τουρκική λέξη "καραμπάτ" /κρανίο/.
Στην εργασία αυτή πρόσεχαν εξαιρετικά γιατί αν μπερδεύαν τις κλωστές στα παλούκια κι έκαναν ένα μεγάλο λάθος που το έλεγαν "γκατζιόλα" /γαϊδούρα/ έπρεπε να χαλάσει όλο από την αρχή διαφορετικά ήταν αδύνατο να προχωρήσει το ύφασμα. Όταν δε γίδιαζαν και πήγαινε καμιά και έπιανε κουβέντα, αμέσως της έλεγαν "θεύγα μη μη χουρατεύς να μη φκιάσου γκατζιόλα". Έπρεπε όλο να μετράει γιαυτό απέφευγαν την ώρα αυτή να μιλάνε. Την εργασία αυτή απέφευγαν να την κάνουν Σάββατο διότι πίστευαν ότι τα μεν κορίτσια έδιωχναν την τύχη τους δηλ. το γαμπρό, οι δε παντρεμένες έκοβαν τις μέρες τους ανδρός τους δηλ. συντόμευαν τις ημέρες της ζωής του. Οι νοικοκυρές πηγαινοέρχονταν πάνω κάτω στα παλούκια απλώνοντας τις κλωστές μέχρι που να γίνουν οι θηλιές με 60 περίπου κλωστές. Έτσι τελείωνε το γίδιασμα.

5. Το τύλιγμα. Στη συνέχεια μάζευαν το νήμα από τα παλούκια στο χέρι κόνοντάς το αραιά αλυσίδα, το έβαζαν μέσα σε μια ξύλινη σκάφη την "κουπανούδα" μαζί και μια δυο πέτρες για βάρος /αυτό βοηθούσε στο τέντωμα/. Το έπιαναν από το διπλό μέρος και άπλωναν όλο το μήκος /γιυτό το τύλιγμα γινόταν σε μεγάλες αυλές, κελάρια ή στο δρόμο/ και όταν δεν ήταν δυνατό να το αφήσει όλο, τότε το άφηνε λίγο λίγο, το "απολνούσει" όπως έλεγαν. Στη μια άκρη ήταν η κουπανούδα και στο τέλος του μήκους του νήματος ήταν η "τλύχτρα", δυο διχαλωτοί πάσαλοι, μακριά ο ένας από τον άλλο, όσο ήταν το "αντί", ξύλο στρογγυλό που θα τύλιγαν το νήμα. Στην άκρη αυτό το ξύλο είχε 4 τρύπες που περνούσαν ένα ξύλο και το στηρίζαν στο έδαφος, για να μη ξετυλίγεται όταν αράδιαζαν τις κλωστές. Πρόσεχαν το τέντωμα να είναι τόσο καλό ώστε να μη γέρνει από τα πλάγια ή τη μέση. Να είναι όλη η επιφάνεια στο ίδιο ύψος. Διότι αν κάπου κρεμούσε, το πανί δεν θα γινόταν καλό, στο μέρος αυτό γινόταν χαλαρό κατά την ύφανση. Επίσης κατά το τύλιγμα περνούσαν δυο ξύλα που κανόνιζαν το άνοιγμα που θα περνούσε η σαΐτα. Αυτές οι βέργες που ήταν μεγαλύτερες από το πλάτος του υφάσματος, λέγονταν "καλαμίδια" και το άνοιγμα "στόμα".

6. Το αναβόδι/πέραςμα,μίτωση/. Αυτό ήταν το πέρασμα της κλωστής από τα μιτάρια πρώτα και ύστερα από το χτένι. Εδώ κανόνιζαν το πέρασμα να έρθει κανονικά στη μέση ώστε να μη γέρνουν ούτε τα μιτάρια ούτε το χτένι. Γιαυτό μετρούσαν τα διαστήματα στο χτένι "θύρες" και τις κλωστές από τα μιτάρια και τα άφηναν στις άκρες. Διότι αν στο χτένι άφηναν "θύρες" τότε στο ύφασμα θα γινόταν μια αραιά γραμμή. Αν άφηναν στα μιτάρια, μπερδεύονταν οι κλωστές κατά το πάτημα και κόβονταν το στημόνι, γιυτό τις κλωστές τις έπαιρναν 2 και 3 μαζί αν πήγαιναν εμπρός και έτσι συμβάδιζαν με το χτένι. Γιαυτό κάθε τόσο στο πέρασμα ακούγονταν: "κοίταζε να μη πααίνουν τα μιτάρια μπρουστά". Επίσης πρόσεχαν να μη περάσουν δυο κλωστές σε μια θύρα ή μιτάρι γιατί τώρα θα γινόταν στο πανί μια πυκνή γραμμή που φαινόταν άσχημα κι έλεγαν: "ιδώ μόδουσεις αδιρφές". Για να γίνει δε το πέρασμα έπρεπε να είναι δυο αντικρυστά και στη μέση τις χώριζαν το χτένι και τα μιτάρια που τα στηρίζαν σε δυο καθίσματα ή πέτρες. Συνήθως από τα μιτάρια έπαιρνε η πεπειραμένη στη δουλειά αυτή. Η άλλη έδινε κλωστές και έπαιρνε με τη βελόνα από το χτένι. Αυτή που έπαιρνε από τα μιτάρια αυτή κανόνιζε και το σχέδιο του υφάσματος αργότερα, στα πολύπλοκα σχέδια που γίνονταν με πολλά μιτάρια και πατήθρες /πόδια/.

7. Το κομπόδεμα. Εδώ μπαίνει το πανί στον αργαλειό. Αν όλες οι άλλες εργασίες που προηγήθηκαν γίνονταν προσεκτικά, η δουλειά αυτή δεν ήταν δύσκολη. Πριν από 150 χρόνια ο αργαλειός ήταν 4 σκέτες διχάλες/τσιατάλες: Δυο έμπηγαν εμπρός και δυο πίσω σε διάστημα 2 μέτρων. Στις δυο πίσω έβαζαν το αντί που είχε το νήμα και τραβούσαν και ξετύλιγαν τόσο το νήμα όσο να φτάσουν τα μιτάρια με το χτένι στις εμπρός τσιατάλες. Εδώ είχαν το δεύτερο αντί με τον "κομποδέτρ'" που θα έδεναν τις κλωστές για να το τεντώσουν και να δέσουν από κάτω τις πατήθρες με τα μιτάρια. Τα δυο αντιά τα στηρίζαν με ένα ξύλο μακρύ που έφτανε ως το μέρος της υφάντρας ώστε μόνη της να τυλίγει και να ξετυλίγει νήμα όσο θέλει. Από το πίσω αντί ξετύλιγε νήμα, στο εμπρός που καθόταν και ακουμπούσε στο στομάχι της, τύλιγε το πανί που ύφαινε.

Εδώ παράλληλα με το αντί είχε ένα ξύλο σαν ραβδί δεμένο με σχοινί που περνούσε από δυο τρύπες που είχε το αντί.

Σαυτό το ραβδί έδεναν τις κλωστές για να γίνει η αρχή της ύφανσης και να τυλίγεται ίσια με το πανί. Όταν τύλιγε το πανί σφιχτά και το τεζάριζε, στο δεξιό πλευρό της είχε ένα κοντό ξύλο που περνούσε μέσα από μια τρύπα του αντιού και το στήριζε στον αργαλειό, το έδενε δε με ένα σχοινί σφιχτά τόσο, που αν καμιά φορά τύχαινε να κοπεί το σχοινί γινόταν μεγάλη ζημιά στο πανί. Αυτό το μικρό ξύλο το έλεγαν "ζάναζου". Μόλις άρχιζε το ύφασμα, έβαζαν τα "προυγγίδια", δυο σιδερένιες βέργες παλιές ένα δάκτυλο, που άπλωναν ή μάζευαν κατάλληλα και τέντωναν το πανί στο πλάτος, για να κάνουν καλή ούγια. Τα σιδεράκια αυτά τα έκαναν στους γύφτους.

Μετά σε μια άκρη του αργαλειού και ακριβώς επάνω από το στόμα, που άνοιγε, κρεμούσαν για το κακό μάτι, για το αβάσκαμα όπως έλεγαν, ένα σκόρδο και ένα γαλάζιο χάνδρο που το έλεγαν "μουνίστ". Ήσυχη πλέον η υφάντρα άρχιζε κανονικά το ύφασμα. Όσο για τα σχέδια, στην αρχή ήταν το ίδιο, το "πουλτά" όπως το έλεγαν, με δυο πατήθρες ή δυο μιτάρια. Αυτήν την ύφανση γινόταν μόνο πριν από 150 χρόνια. Διότι ήταν πολύ χοντρά θφάσματα, τα σιγγούνια και τα χειρίσια /βαμβακερά πολύ χοντρά/.

Με το πέρασμα των χρόνων άρχισαν να λεπταίνουν την κλωστή και να τελειοποιούν τα ανάλογα όργανα και τα εργαλεία της ύφανσης καθώς και τα σχέδια να γίνονται περισσότερα. Ο αργαλειός γινόταν πιο καλαισθητικός και τα άλλα εργαλεία πιο τέλεια. Τα σχέδια προχωρούσαν. Μετά το πουλτά-μονό άρχισε το δίμυτο με τέσσετες πατήθρες και τέσσερα μιτάρια. Άρχισαν να βάζουν σχέδια /ξόμπλια/ να υφαίνουν με μετέξι ποδιές με μετρητά σχέδια /τα θυμιατά/ πολύ ωραία μάλλινα, βαμβακερά, μεταξωτά.

Εκεί που πρώτα μεταχειρίστηκαν το μετάξι ήταν το νυφικό πέπλο, το "κροκίδι". Έβαζαν τις φούσκες των κουκουλιών και κατόπιν τις έγνεθαν όπως το βαμβάκι. Γινόταν δε η κλωστή χοντρή και κολλαριστή. Κατόπιν άρχισαν να βάζουν στα πουκάμισα τη "λαιμαρά" ολόκληρη ή μόνο γύρω στο πουκάμισο για λόγους οικονομίας. Ύστερα άρχιζαν να τραβούνε λεπτή με ένα εργαλείο που το έλεγαν "μάτ". Άρχιζαν το δεξιό και ζερβό κλώσιμο που στο ύφασμα γινόταν ριγέ το πανί, σαν φαρκόκκαλο. Έπειτα τα "φαλίδια". Έδώ έβαφαν διάφορα χρώματα, αφού προηγουμένως έδεναν κόμπους σφιχτούς το νήμα που ήθελαν να βάψουν. Μετά το βάψιμο το στέγνωσαν πρώτα και κατόπιν έλυναν τους κόμπους. Ο κόμπος έμενε άσπρος και και το άλλο μέρος του νήματος έπαιρνε το χρώμα που ήθελαν. Τα χρώματα που προτιμούσαν ήταν το μαύρο, κόκκινο, κίτρινο, πορτοκαλί, μπλέ/γιράνιου/

Αυτά τα χρησιμοποιούσαν συνήθως στα πουκάμισα των γυναικών. Τα έβαζαν στους γύρους ή στα πλάγια και τα έλεγαν "κινάρια". Έβαζαν ακόμη και μετάξι ή κροκίδι. Αργότερα τα έβαζαν και ως μπολντούρες σε τραπέζομάντηλα, πετσέτες, γύρους για καναπέδες και άλλα. Για την ίδια χρήση έκαναν επίσης τον "μάρτη". Δυο κλωστές διαφορετικού χρώματος, τις έστριβαν μαζί και έβαζαν τη λεγόμενη "κιφάλουστ" /μπολντούρα/ την οποίαν πλαισιώναν με σκέτο χρώμα ή το αντίθετο. Τη σκέτη μπολντούρα την πλαισιώναν με μάρτη. Την μπολντούρα αυτή την κέντουσαν πάνω σε ένα κέντημα που γινόταν πάνω σε τενεκεδένιες φόρμες/ άνθη, φύλλα, κύκλους, ορθογώνια, ακόμη και πουλιά. Κατόπιν έκοβαν το κέντημα που ήταν σαν ανεβατό στη μέση και έβγαζαν τη φόρμα. Το κέντημα έμενε επάνω όπως ακριβώς τα χαλιά. Τα σχέδια αυτά τα προτιμούσαν στις ποδιές. Οι κοπέλλες συναγωνίζονταν ποια θα βγάλει ή θα επινοήσει το καλύτερο σχέδιο.

8. Το στήσιμο του αργαλειού. Όταν τελείωνε το κομπόδεμα όλα πλέον ήταν έτοιμα για τον αργαλειό. Σκάλωναν το ξυλόχτενο στον αργαλειό και έβαζαν στα δυό κομμάτια τη σιδερόβεργα και κρεμούσαν τα διπλά καρούλια. Στις πισινές διχάλες του αργαλειού έβαζαν το αντί με το νήμα. Έπιαναν μπορστά από το χτένι τη νήμα, το τραβούσαν και ξετυλίγονταν σιγά σιγά από το αντί ως που να φτάνουν τα μιτάρια κάτω από τα καρούλια. Περνούσαν τα σχοινάκια που είχαν δεμένα στα μιτάρια από τα καρούλια, έπειτα στερέωναν καλά το χτένι μέσα στην εγκοπή του ξυλόχτενου.

Στις μπροστινές διχάλες του αργαλειού έβαζαν το μπροστινό το αντί. Μέσα από την εγκοπή του αντιού περνούσαν δυο γερά ράμματα και τα έδεναν σαν δακτυλίδια. Από μέσα περνούσαν τον μπροστινό κομποδέτη. Περνούσαν και το τεντόξυλο μέσα από τις δυο τρύπες του πισινού αντιού για να μη γυρνάει μόνο του. Αρχίζαν να λύνουν το νήμα, το τέντωναν και το έδεναν στον κομποδέτη. Ύστερα έδεναν τις πατήθρες : την πρώτη από το πρώτο μιτάρι, τη δεύτερη από το τρίτο, την τρίτη από το δεύτερο και την τέταρτη από το τέταρτο. Έτσι αρχίζει η ύφανση.

9. Η ύφανση. Το υφάδι το είχαν γνέσει και μαζέφει σε μασούρια. Έπαιρναν ένα πανέρι μασούρια μπροστά τους και περνούσαν ένα στη σαΐτα. Περνούσαν στην τρύπα του αντιού το γυριστάρι και το έδεναν με το τεντόξυλο για να τεντώνει το νήμα καλά. Έπαιρναν τη σαΐτα με το δεξί πόδι πατούσαν στην πρώτη πατήθρα και με το αριστερό στην τρίτη. Άνοιγε το στόμα και περνούσαν μέσα τη σαΐτα. Πατούσαν το δεξί στη δεύτερη πατήθρα και έριχναν πάλι τη σαΐτα. Πατούσαν το αριστερό στην τέταρτη πατήθρα και έριχναν πάλι από την αρχή τη σαΐτα πρώτη με τρίτη, δεύτερη με τέταρτη.

Μόλις το πανί γινόταν ένα δάκτυλο έπαιρναν τα προγκίδια και τα άνοιγαν τόσο όσο φάρδος είχε το νήμα στο χτένι. Ύστερα έμπηγαν τη μιά ακρη τους στη μια ούγια και την άλλη ακρη τους στην άλλη ούγια. Τραβούσαν τα καλαμίδια ως πίσω στο αντί. Κρεμούσαν με ένα σχοινί το γουδόχερο στα καλαμίδια για να μη γλιστρούν και έρχονται μπροστά. Έτσι το πανί ίσιωνε καλά. Μια νοικοκυρά μπορούσε να υφάνει όλη την ημέρα περίπου 6-7 μέτρα.

10. Έυφανση. Όταν ξετυλιχτεί όλο το νήμα από το αντί και πέσει από πίσω ο κομποδέτης αρχίζει η ξύφανση. Καθαρίζεται ο αργαλειός από κάτω και ξεφαιδίζεται το πανί από τις κλωστούλες για να είναι καθαρό.

Ακολουθεί το φτιάξιμο του πανιού στα "τουκμάκια". Πήγαινα στου Κακαλή το ποτάμι το έβαζαν μέσα στο νερό, μούσκευε καλά, το έβγαζαν και το χτυπούσαν στις πέτρες με δυο ξύλα. Το ξαναμούσκευαν και το ξαναχτυπούσαν ώπου να μαζέφει λίγο και να χνουδιάσει καλά. Αυτό γινόταν κυρίως για το ύφασμα σαγιάκι. Ακολουθούσε το βάψιμο με φλούδες από σιλήθρα και καραμπογιά για να γίνει μαύρο. Εάν το έβραζαν με καπνιές από το τζάκι γινόταν καφέ. Το ίδιο χρώμα έπαιρνε με τα καρυδότσουφλα.

Παροιμίες-Προλήψεις

1. Πλύσιμο. Από τη βρώμα του μαλλιού γίνονταν η μαύρη αλοιφή που ήταν θεραπευτική για τα παραδάγκαλα και το ανεμοπύρωμα.
2. Δανάρισμα. Δεν έπρεπε να λαναρίζεις τα Χριστούγεννα γιατί το μαλλί το κατουρούσαν τα καρκαντζάλια. Το λανάρισμα έπρεπε να γινόταν όταν φωτίζονταν τα νερά.
3. Γνέσιμο. Έπρεπε στο γνέσιμο πρώτα να αναπιάσεις για να μη μείνει ο άνδρας σου γυμνός.
 - Το μαλλί έπρεπε να το γνέσουν όλο ως τα Χριστούγεννα γιατί τις τουλούπες τις κατουρούσαν οι καλλικάντζαροι και κιτρίνιζαν.

4. Τυλιγάδιασμα. Όποιος παντρεμένος άνδρας έκοβε το τυλιγάδι θα πέθαινε η γυναίκα του.
5. Τύλιγμα. Αν πηδούσε κανείς το στημόνι δεν θα έφτανε στο υφάδι.
6. Αναβόδι. Αν έφτιαχνες το σταυρό σου στην αρχή θα τέριαζε καλά το πανί σου.
7. Ύφανση. Όταν κομποδεναν το στημόνι στον αργαλειό, όποιος ερχόταν έπρεπε να σηκώνει το πόδι του επάνω και να λέει: Άντε τώρα, τόσο στόμα να ανοίγει για να το ξεϋφάνεις γρήγορα.
8. Ξύφανση. Όταν έπεφτε ο κομποδέτης και φαινόταν το αντί έπρεπε να το ξεϋφαίνεις το πανί. Αλλιώς θα κοιμόσουνα με τον κομποδέτη και θα σε τυρανούσε όλη τη νύχτα.
 - Όταν ξεϋφαναν το πανί έπρεπε να σκουπίζουν το χνούδι κάτω από τον αργαλειό για να φεύγει η τεμπελιά σου.
 - Όταν τελείωνε το ύφασμα έπρεπε η μάνα να κάνει μια ξεϋφαντόπιτα και να φάνε όλοι οι δικοί της.

Όλες οι παραπάνω λεπτομέρειες σχετικά με την κατεργασία του μαλλιού προέρχονται από το βιβλίο του Καθηγητή Κώστα Ηπέμντου :
" Το μαλλί όπως το επεξεργάζονται στο Σουφλί" το οποίο δημοσίευσε η Εταιρεία Θρακικών μελετών του Αρχείου της Θράκης στην Αθήνα το 1973
